Socialutskottets betänkande 1982/83:29

om anslag till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen m. m. (prop. 1982/83:100 bil. 12 delvis)

I betänkandet behandlas regeringens förslag i proposition 1982/83:100 bilaga 12 (arbetsmarknadsdepartementet) såvitt avser avsnitt C. Arbetsmiljö punkterna C 1 och C 2. I propositionen (s. 118) framlagt förslag rörande bidragsmedel ur arbetarskyddsfonden behandlas i utskottets betänkande SoU 1982/83:30. Förslagen under punkterna C 3—C 5 i propositionen behandlas av arbetsmarknadsutskottet i betänkandet AU 1982/83:21.

TIONDE HUVUDTITELN

Propositionen

Regeringen har under avsnitt C punkterna C 1 och C 2 föreslagit riksdagen

(C 1) 1. att arbetarskyddsstyrelsen under budgetåret 1983/84 får disponera vid utgången av budgetåret 1982/83 reserverade medel på reservationsanslaget för budgetåret 1979/80, C 2. Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning,

2. att till Arbetarskyddsstyrelsen för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 150 750 000 kr.,

(C 2) att till Yrkesinspektionen för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 125 556 000 kr.

Motioner

I motion 1982/83:923 av Marianne Karlsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär skyndsam utredning av åtgärder för att trygga god arbetsmiljö i värmepumpanläggningar.

I motion 1982/83:927 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag till åtgärder mot hälsofarliga arbetsmiljöer och utslagning från arbetsmarknaden enligt motionens aktionsprogram.

I motion 1982/83:1089 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att den lokala fackföreningen får vetorätt angående löneformen vid arbeten som är förenade med olycksfallsrisk och att detta införs i arbetsmiljölagen,

2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att en utredning tillsätts för att klargöra omfattningen av uteblivna åtal vid allvarliga arbetsolycksfall samt vilka åtgärder som behövs för att lagen skall tillämpas och ansvar utkrävas,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att preciserade säkerhetsmarginaler tillämpas vid fastställande av hygieniska gränsvärden utgående från lägsta kända nivå som misstänks ge akut eller kronisk skadlig påverkan samt att övervägandena bakom varje gränsvärde offentliggörs,

4. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att kvinnor som planerar graviditet eller är gravida får lagstadgad rätt till omplacering eller ledighet med bibehållen lön vid risk för fosterskada,

5. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att juridiskt bindande gränsvärden införs för buller och sätts till högst 75 decibel (A) samt att föreskrifter utarbetas för belysning och icke-joniserande strålning,

6. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att de fackliga representanterna får kvalificerad majoritet i såväl arbetarskyddsstyrelsens styrelse som yrkesinspektionsnämnderna,

7. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att den lokala fackföreningen ges beslutanderätten om när arbete kan återupptas efter det att skyddsombud stoppat arbetet på grund av fara,

8. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att arbetarskyddsstyrelsen åläggs att skyndsamt utarbeta planerade föreskrifter enligt arbetsmiljölagen,

9. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att alla anställda får obligatorisk tillgång till företagshälsovård fr. o. m. år 1985 samt att företagshälsovården samordnas med landstingens verksamhet och att företagshälsovårdens personal anställs via landstingen men ansvarar inför en kommitté som är till sin majoritet sammansatt av fackföreningsmedlemmar utsedda av de lokala fackorganisationerna,

10. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att förslagen i 1976 års företagshälsovårdsutrednings delbetänkande om yrkesmedicinska kliniker vid region- och länssjukhusen före år 1985 fastställs i lag och kopplas till ersättningen till landstingen,

11. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att de fackliga organisationerna och yrkesinspektionen ges lagstadgad rätt att från företag erhålla information som behövs för forskningsändamål och att denna information tillställs forskare på begäran,

12. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag som innebär att användning av diesel- och andra förbränningsmotordrivna arbetsmaskiner i fartygslastrum, slutna lokaler och gruvor samt vid andra underjordsarbeten förbjuds.

I motion 1982/83:1096 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utvärdering och översyn av arbetsmiljölagen.

Motivering till motionsyrkandet finns i motion 1982/83:1094.

I motion 1982/83:1299 av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa att Jämtlands län får ett eget yrkesinspektionsdistrikt.

I motion 1982/83:1819 av Karin Ahrland (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att åtgärder bör vidtas för att snabbt kunna avgöra dispensärenden gällande 17-åringars dygnsarbetstid.

Utskottet

Allmän bakgrund

Utskottet har under föregående riksmöte bl. a. i de av riksdagen godkända betänkandena SoU 1981/82:15 och 42 behandlat motioner rörande arbetsmiljöfrågor, däribland de spörsmål som nu tas upp på nytt i motion 1982/83:1089 (vpk). I dessa betänkanden lämnas relativt utförliga bakgrundsuppgifter om arbetarskyddets organisation , fackligt inflytande i arbetsmiljöfrågor, företagshälsovård och yrkesmedicin, information för forskningsändamål, sanktioner vid arbetsmiljöbrott, arbetsskadestatistik, ledighet vid graviditet och gränsvärdebestämningar. Dessa uppgifter återges i viss utsträckning nedan i samband med att kompletterande uppgifter lämnas. I övrigt hänvisas till i de angivna betänkandena lämnade redogörelser.

Fackligt inflytande i arbetsmiljöfrågor

Facklig vetorätt vid vissa löneformer

I *motion 1982/83:1089 (vpk)* hemställs att lokala fackföreningar får vetorätt angående löneformen vid arbeten som är förenade med olycksfallsrisk och att detta införs i arbetsmiljölagen (yrkande 1). Enligt motionärerna föreligger ett klart samband mellan ackordsarbete och allvarliga olyckor. De hänvisar därvid till att antalet olyckor i gruvor och skog minskade då tidlön i stor utsträckning infördes inom dessa områden. Motionärerna anför att det därför är ett självklart krav att fackföreningar skall ha rätt att förbjuda prestationsersättning i arbete som är förenat med olycksfallsrisk.

Ett likartat motionsyrkande behandlades senast av utskottet i det av riksdagen godkända betänkandet 1981/82:42 (s. 23). Utskottet erinrade därvid om att riksdagen under de senaste åren på förslag av utskottet flera gånger avslagit motionsyrkanden från vänsterpartiet kommunisterna med liknande innehåll. Utskottet hänvisade liksom tidigare till de grundläggan-

de principerna för skyddsarbetet, enligt vilka arbetsgivare och arbetstagare i samförstånd bör söka åstadkomma en tillfredsställande arbetsmiljö. Den metod som anvisades i den aktuella motionen stod enligt utskottet i klar motsats till den för arbetsmiljölagstiftningen grundläggande principen om samverkan.

Någon anledning att nu frångå detta ställningstagande föreligger inte. Motion 1982/83:1089 yrkande 1 avstyrks därför.

Som närmare utvecklas i nästa avsnitt äger skyddsombud och arbetstagare under i arbetsmiljölagen närmare angivna förutsättningar avbryta farligt arbete.

Skyddsombuds rätt att avbryta farligt arbete

I *motion 1982/83:927* hemställer vänsterpartiet kommunisterna att regeringen föreslår ett aktionsprogram mot hälsofarliga arbetsmiljöer. En av de punkter som tas upp som ett led i programmet är en förstärkt ställning för den lokala arbetsmiljökampen och utvidgad rätt för skyddsombud att ingripa mot misstänkt hälsofarliga arbetsförhållanden. I motionen anges bl. a. att det föreligger ett klart samband mellan situationen på arbetsmarknaden och hög sjukfrånvaro samt att arbetsmiljön är en kampfråga och aldrig kan vara en samarbetsfråga.

I 6 kap. 7 § arbetsmiljölagen (1977:1160) stadgas att skyddsombud har rätt att avbryta visst arbete om detta innebär omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa och rättelse inte genast kan uppnås genom hänvändelse till arbetsgivaren. Yrkesinspektionen skall därefter avgöra om arbetet skall återupptas eller ej. Beträffande ensamarbete gäller likartade regler.

Yrkanden om utökad rätt för skyddsombud att avbryta arbete har behandlats av utskottet bl. a. i dess av riksdagen godkända betänkande SoU 1977/78:1 (s. 56—57) i samband med tillkomsten av arbetsmiljölagen och senast i betänkandet SoU 1981/82:42 (s. 24).

Utskottet vidhåller sin tidigare framförda uppfattning att i arbetsmiljölagen gjorts en lämplig avvägning beträffande skyddsombuds rätt att avbryta arbete.

Beträffande utskottets ställningstagande till yrkandet om ett samlat aktionsprogram hänvisas till ett senare avsnitt (s. 20).

Beslut om återupptagande av arbete

I *motion 1982/83:1089 (vpk)* hemställs att lokala fackföreningar ges beslutanderätt om när arbete kan återupptas efter det att skyddsombud stoppat arbetet på grund av fara (yrkande 7).

Som ovan framgått är det enligt nu gällande lagstiftning yrkesinspektionen som avgör när arbete skall återupptas sedan skyddsombud stoppat detta.

Socialutskottet har vid tidigare behandling av detta yrkande, senast i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1981/82:42 (s. 23—24), hänvisat dels till sin principiella inställning att parterna på jämställd grund skall samarbeta i arbetarskyddsfrågor, dels till att det ytterst ankommer på tillsynsmyndigheterna att avgöra vilka krav som från skyddssynpunkt bör ställas på arbetsmiljön.

Inga omständigheter har framkommit som motiverar att utskottet nu ändrar sitt tidigare ställningstagande, varför motion 1982/83:1089 yrkande 7 avstyrks.

Facklig majoritet i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna

Arbetarskyddsstyrelsen styrelse består enligt 6 § förordningen (1972:164) med instruktion för arbetarskyddsstyrelsen (omtryckt 1978:436) av högst elva av regeringen utsedda ledamöter, varav fyra utses efter förslag av löntagarorganisationerna och tre efter förslag av arbetsgivarorganisationerna. I varje yrkesinspektionsdistrikt finns vidare en yrkesinspektionsnämnd med nio ledamöter. Distriktschefen inom yrkesinspektionsdistriktet i fråga är dess ordförande. Arbetarskyddsstyrelsen utser övriga ledamöter, fyra efter förslag av löntagarorganisationer, tre efter förslag av arbetsgivarorganisationer och en efter gemensamt förslag av Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet, med stöd av 7 § förordningen (1973:847) med instruktion för yrkesinspektionen (omtryckt 1977:1169).

I *motion 1982/83:1089 (vpk)* hemställs att de fackliga representanterna får kvalificerad majoritet i såväl arbetarskyddsstyrelsens styrelse som yrkesinspektionsnämnderna (yrkande 6).

Vid arbetsmiljölagens tillkomst diskuterades frågan om arbetstagarrepresentationen i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna. Föredragande statsrådet framhöll då vikten av att myndigheternas avgöranden omfattades med förtroende av alla dem som berördes samt att detta bäst åstadkoms genom att inte någon sida gavs markerad övervikt vad gällde representation (prop. 1976/77:149 s. 352).

Denna fråga har senast behandlats av utskottet i betänkande 1981/82:42 s. 24, varvid riksdagen i enlighet med utskottets hemställan avvisade tanken på att arbetstagarrepresentationen skulle utökas. Utskottet har bl. a. understrukit vikten av att de statliga tillsynsmyndigheterna på detta område inte konstrueras som partsorgan. Om detta blev fallet skulle enligt utskottet förutsättningarna för tillsynsverksamheten allvarligt försämras, vilket i sista hand skulle skada såväl det allmännas som arbetstagarnas och arbetsgivarnas intresse.

Utskottet har ej ändrat uppfattning i denna fråga och avstyrker därför motion 1982/83:1089 yrkande 6.

Företagshälsovård och yrkesmedicin

Företagshälsovårdens uppgift är i första hand att vara tekniskt och medicinskt förebyggande. I praktiken har dock en stor del av dess verksamhet blivit sjukvårdande och rehabiliterande. Företagshälsovården grundar sig på överenskommelser mellan parterna på arbetsmarknaden, och alla delar därav omfattas nu av sådana överenskommelser som reglerar företagshälsovårdens innehåll och uppbyggnad. Alla företag omfattas dock inte av dessa avtal. I dag torde omkring hälften av alla anställda ha tillgång till någon form av företagshälsovård. Det är främst småföretag som inte är anslutna till denna. Enligt nuvarande regler utgår ersättning till arbetsgivaren från den allmänna försäkringen med 50 procent av kostnaderna för företagshälsovården, förutsatt att den sjukvårdande delen motsvarar denna andel av de totala kostnaderna.

År 1976 tillsattes företagshälsovårdsutredningen (A 1976:01). Enligt dess direktiv är målsättningen för utbyggnaden av företagshälsovården att denna skall bli tillgänglig för alla löntagare. Utredningens slutbetänkande förväntas detta år.

I sitt år 1980 avgivna delbetänkande Utbyggnad av yrkesmedicinen (SOU 1980:22) konstaterar utredningen att yrkesmedicinen skall vara ett komplement till företagshälsovården samt att dess uppgift är att upptäcka och förebygga ohälsa, orsakad av kemiska, fysikaliska och andra risker i arbetsmiljön. I betänkandet rekommenderades en parallell uppbyggnad av yrkesmedicinska kliniker på såväl region- som länsnivå samt anfördes att målsättningen borde vara att det år 1985 skulle finnas fungerande kliniker i samtliga sjukvårdsregioner och sådana i drift eller under planering i samtliga sjukvårdsområden utom Gotland. Detta förutsatte dock enligt betänkandet bl. a. att sjukvårdshuvudmännen träffar avtal om fördelning av kostnaderna för de yrkesmedicinska klinikerna samt att en yrkeshygienisk utbildning kommer till stånd i Sverige.

Utbyggnad av företagshälsovården

I *motion 1982/83:1089 (vpk)* hemställs att alla anställda får obligatorisk tillgång till företagshälsovård fr. o. m. år 1985, att företagshälsovården samordnas med landstingens verksamhet samt att företagshälsovårdens personal anställs via landstingen men ansvarar inför en kommitté som till sin majoritet är sammansatt av fackföreningsmedlemmar utsedda av de lokala fackorganisationerna (yrkande 9).

Samma yrkande behandlades och avstyrktes senast av utskottet i dess av riksdagen godkända betänkande SoU 1981/82:42.

I 1982 års budgetproposition aviserades vidare en avveckling av samhällets stöd till företagshälsovården, vilket f. n. som nämnts uppgår till högst hälften av de totala kostnaderna därför. Detta förslag, vilket sedermera återtogs, föranledde att företagshälsovården kom att utbyggas i lägre

takt än tidigare. I 1983 års budgetproposition (bilaga 12 s. 108) redovisas detta samt anges att regeringen på grund därav har för avsikt att inom kort se över formerna för och finansieringen av samhällets stöd till företagshälsovården. Arbetsmarknadsministern har sedermera tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda denna fråga. Denna skall avge sitt förslag till den 1 juli 1983, då företagshälsovårdsutredningen beräknas avge sitt slutbetänkande. Ersättningssystemet skall enligt direktiven utformas så att den tekniskt förebyggande verksamheten inom företagshälsovården, vilken f. n. inte erhåller något stöd från samhället, stimuleras. Mot bakgrund av att förslitningsskador utgör omkring hälften av alla arbetsskador bedöms det som angeläget att ersättningssystemet stimulerar förebyggande insatser.

I tidigare betänkanden har utskottet framhållit att målet för utbyggnaden av företagshälsovården bör vara att alla löntagare skall ha tillgång därtill men att det inte kan eller bör anges någon exakt tidpunkt då målet skall vara uppnått. Utskottet har därvid understrukit att de nuvarande organisationsformerna för företagshälsovården har sin grund i avtal mellan arbetsmarknadens parter och är väl förenliga med det synsätt som präglar reglerna i arbetsmiljölagen om ansvaret för skyddsverksamheten i företagen. Utskottet har därvid även hänvisat till att utbyggnaden av företagshälsovården enligt direktiven till företagshälsovårdsutredningen bör ske på frivillig väg och dess innehåll regleras genom avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Särskilt med hänsyn till att företagshälsovårdsutredningens slutbetänkande kan väntas inom kort och till den av regeringen tillsatta arbetsgruppen med uppgift att skyndsamt utreda frågan om företagshälsovårdens finansiering finns inte skäl för riksdagen att nu ta något initiativ. Motion 1982/83:1089 yrkande 9 avstyrks därför.

Yrkesmedicin

Vänsterpartiet kommunisterna tar i två motioner upp frågan om utbyggnad av yrkesmedicinen. I *motion 1982/83:1089* hemställs att förslaget i 1976 års företagshälsovårdsutrednings delbetänkande om yrkesmedicinska kliniker vid region- och länssjukhus före år 1985 fastställs i lag och kopplas till ersättning till landstingen (yrkande 10). I *motion 1982/83:927* anges som punkt 4 i hemställan till regeringen om ett aktionsprogram mot hälsofarliga arbetsmiljöer att yrkesmedicin och forskning som gäller sambanden mellan missförhållanden på arbetsmarknaden och ohälsa bör utbyggas kraftigt.

Vid tidigare behandling av motsvarande motionsyrkanden, senast i socialutskottets betänkande SoU 1981/82:42 (s. 26), har utskottet framhållit att det inte kan komma i fråga att lagstiftningsvägen ålägga sjukvårdshuvudmännen att bygga ut yrkesmedicinen i viss omfattning. Utskottet

vidhåller denna uppfattning och avstyrker därför motion 1982/83:1089 yrkande 10.

Vad gäller punkt 4 i yrkandet om aktionsprogram enligt *motion 1982/83:927* förtjänar anmärkas att företagshälsovårdsutredningen i sitt delbetänkande Utbyggnad av yrkesmedicinen konstaterat att en förutsättning för utbyggnaden av yrkesmedicinen är att få till stånd en utbildning av yrkeshygieniker i Sverige. Av budgetpropositionen (bilaga 12 s. 126—127) framgår att företagshälsovårdsutredningen på grund därav initierat överläggningar mellan arbetarskyddsstyrelsen och universitets- och högskoleämbetet, vilket lett till att myndigheterna utarbetat en rapport om reguljär yrkeshygienisk utbildning. Chefen för utbildningsdepartementet har därefter i årets budgetproposition yrkat medel för en yrkeshygienisk påbyggnadslinje om 60 poäng, benämnd yrkeshygienikerlinjen, med 25 utbildningsplatser vid Lunds universitet.

Utskottet konstaterar att en yrkeshygienisk utbildning sålunda kan förväntas komma till stånd inom kort, vilket torde vara en förutsättning för ytterligare utbyggnad av yrkesmedicinen. I övrigt hänvisar utskottet till vad som anförts beträffande föregående motionsyrkande.

Utskottet tar ställning till det motionsyrkande vartill förevarande punkt är hänförlig i ett senare avsnitt (s. 20).

Information för forskningsändamål

I *motion 1982/83:1089 (vpk)* hemställs att de fackliga organisationerna och yrkesinspektionen ges lagstadgad rätt att från företag erhålla information som behövs för forskningsändamål och att denna information tillställs forskare på begäran (yrkande 11).

Arbetsmiljölagen innehåller vissa regler om uppgiftsskyldighet för arbetsgivare. Enligt 7 kap. 3 § har tillsynsmyndigheten, dvs. arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen, rätt att efter anfordran erhålla de upplysningar, handlingar och prov som behövs för att tillsynen skall kunna utövas. Av 6 kap. 6 § framgår att skyddsombuden har rätt att få ta del av handlingar och erhålla upplysningar i den mån det behövs för ombudens verksamhet. Såväl tillsynsmyndigheten som skyddsombuden är dock underkastade tystnadsplikt avseende vissa upplysningar. Av 7 kap. 13 § arbetsmiljölagen framgår nämligen, att den som tagit befattning med tillsyn eller utsetts till skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté inte obehörigen får yppa eller utnyttja vad han under uppdraget eller i tjänsten erfarit om bl. a. yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhållande eller enskilds personliga förhållande. Motsvarande skyldighet gäller i fråga om facklig styrelseledamot för vad denne erfarit av skyddsombudet. Är det fråga om myndighet som ingår i den statliga eller kommunala organisationen tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100). Offentligrättsliga juridiska personer i övrigt, med några undantag, samt privat-

rättsliga juridiska personer omfattas således ej av sekretesslagen. Någon uppgiftsskyldighet e. d. för arbetsgivare för forskningsändamål är inte heller föreskriven. Av det anförda följer, att den sekretessbelagda information som exempelvis skyddsombuden erhållit i regel inte kan utnyttjas i forskningssyfte. Enligt 7 kap. 8 § sekretesslagen gäller sekretess hos myndighet som har till särskild uppgift att verka för arbetarskydd — bl. a. arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen — om det kan antas att den enskilde lider men av att uppgiften röjs. Arbetarskyddsstyrelsen torde dock anse sig oförhindrad att för sin egen forskningsverksamhet använda uppgifter som yrkesinspektionen erhållit under utövande av sin tillsynsverksamhet (jfr 14 kap. 3 § sekretesslagen).

Någon lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter för forskningsändamål föreligger ej. Enligt det mellan SAF samt LO och PTK slutna utvecklingsavtalet skall emellertid arbetslivsforskare i största möjliga utsträckning beredas tillträde till arbetsplatser. Om arbetsgivare eller lokal arbetstagarorganisation önskar att sådan forskare skall få tillträde till viss arbetsplats skall förhandlingar upptas dem emellan. Om parterna ej kan enas skall frågan i sista hand avgöras av skiljenämnd.

Utskottet har behandlat och avstyrkt likalydande yrkanden i sina av riksdagen godkända betänkanden SoU 1981/82:15 och 42. Utskottet framhöll därvid det angelägna i en effektiv och målinriktad forskningsverksamhet på arbetsmiljöområdet samt i att denna bereddes tillgång till erforderlig information om förhållandena på arbetsplatserna. Enligt vad utskottet då anförde måste emellertid mot detta önskemål vägas de enskildas intresse av skydd för den personliga integriteten och företagens intresse att av konkurrensskäl bevara företagshemligheter. Utskottet ansåg frågan om en generell lagstiftning i enlighet med motionsyrkandet kräva ingående överväganden. Därvid hänvisades till utredningen om information om arbetsmiljörisker (INRA). Denna har sedermera framlagt sitt slutbetänkande (SOU 1982:30—33) vilket remissbehandlats och f. n. beror av regeringens prövning.

I budgetpropositionen (s. 126) anför vidare arbetsmarknadsministern att hon anser det angeläget med en översyn av de sekretessbestämmelser som har betydelse för arbetsmiljöarbetet. Hon har för avsikt att ta upp frågan om eventuella kompletteringar i detta avseende.

Utskottet vidhåller sin tidigare redovisade inställning och anser att riksdagen bör avvakta regeringens vidare initiativ i denna fråga. Motion 1982/83:1089 yrkande 11 avstyrks därför.

Sanktioner vid arbetsmiljöbrott

I *motion 1982/83:1089 (vpk)* hemställs att en utredning tillsätts för att klargöra omfattningen av uteblivna åtal vid allvarliga arbetsolycksfall

samt vilka åtgärder som behövs för att lagen skall tillämpas och ansvar utkrävas (yrkande 2).

De föreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen utfärdar med stöd av arbetsmiljölagen är med vissa undantag inte direkt straffsanktionerade. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett föreläggande eller förbud som meddelats av yrkesinspektionen kan dock fällas till ansvar. Vitesförelägganden följer särskilda regler. Vidare kan ansvar enligt 3 kap. brottsbalken komma i fråga för arbetsgivare som vållat arbetstagares död, skada eller sjukdom eller av grov oaktsamhet utsatt arbetstagare för risk att detta skulle ske. Vållandet kan bestå exempelvis i åsidosättande av säkerhetsföreskrift.

Utskottet har behandlat och avstyrkt motionsyrkanden liknande det nu aktuella i sina av riksdagen godkända betänkanden SoU 1981/82:20 och 42. Vad gäller den i sistnämnda betänkande (s. 29) omnämnda propositionen 1981/82:142 avseende ekonomiska sanktioner vid brott i näringsverksamhet bör anmärkas att den föranlett att i brottsbalken 36 kap. 3 a § intagits ett stadgande om förverkande av ett värde motsvarande de ekonomiska fördelarna till följd av brott i näringsverksamhet. Propositionens förslag om att företag i egenskap av juridiska personer skulle kunna förpliktas betala böter, s. k. företagsböter, behandlas f. n. av den år 1982 tillsatta kommissionen för åtgärder mot ekonomisk brottslighet m. m. Enligt sina direktiv (Dir. 1982:101) har kommissionen stor frihet att själv bestämma sina arbetsuppgifter och den är inte bunden av någon viss definition av ekonomisk brottslighet. Arbetsmiljöbrott torde därför kunna tas upp av kommissionen. Dess arbete skall avslutas under år 1983. Vidare kan nämnas att näringsförbudskommittén (Ju 1981:03) överväger utvidgade regler om näringsförbud för ej seriösa näringsidkare. Dess arbete beräknas avslutas år 1984.

I enlighet med vad utskottet sagt sig utgå från (SoU 1981/82:20 s. 9 och SoU 1981/82:42 s. 29) har regeringen föranstaltat om att riksåklagaren och rikspolisstyrelsen i sina budgetäskanden för 1983/84 redogjort för utbildningsbehovet inom resp. yrkeskår vad avser arbetsmiljölagstiftningen och dess ansvarsregler samt möjligheterna att införa en särskild statistik avseende arbetsmiljöbrott. Utskottet har tagit del av denna utredning. Vad gäller statistik för arbetsmiljöbrott redovisas den i nästa avsnitt.

Riksåklagaren anför i sitt yttrande att 270 åklagare under tiden 1976 till 1980 genomgått kurser avseende arbetsmiljölagstiftning och att utbildningsbehovet beträffande arbetsmiljöbrott därmed f. n. får anses tillgodosett. Riksåklagaren framhåller vidare att antalet anmälda brott mot arbetsmiljölagen och arbetsmiljöförordningen är relativt lågt samt att arbetsplatsolyckor vanligen rubriceras som vållandebrott enligt brottsbalken. Antalet sådana domar uppgick år 1980 till 464. Av statistiken kan emellertid inte utläsas hur många som avser olyckor på arbetsplatser. Enligt inhämtade uppgifter från lokala åklagarmyndigheter skulle trots en skärpt

inställning från åklagarens sida antalet sådana mål inte ha ökat, emedan arbetsgivarna "anpassat sig" till de skärpta kraven på arbetarskydd.

Rikspolisstyrelsen anför i sitt yttrande att styrelsen år 1979 sammanställt handledning och anordnat kurser för utredning av arbetsmiljöbrott. Dessa genomgicks av särskilt utvalda polismän, vilka sedan fick i uppdrag att utbilda utredningsmän i den lokala polisorganisationen. Detta har enligt rikspolisstyrelsens förmenande lett till en klar kvalitetsförbättring av utredningarna avseende arbetsmiljöbrott.

I sitt senaste yttrande angående förevarande motionsyrkande (SoU 1981/82:42 s. 29) hänvisade utskottet till tidigare ställningstaganden att samhällsingripande på arbetsmiljöområdet genom kriminalisering och straffåtgärder spelar en relativt underordnad roll och att förelägganden och förbud från yrkesinspektionen bildar grundpelarna i sanktionssystemet. Detta hindrar emellertid inte enligt utskottets mening att ansvarsreglerna och deras tillämpning måste ägnas uppmärksamhet. Som ovan nämnts utgick utskottet därvid från att regeringen i lämpligt sammanhang skulle lämna en redovisning för inom polis- och åklagarväsendet vidtagna åtgärder för att arbetsmiljöbrotten skulle beivras mera effektivt.

I sammanhanget bör även nämnas att arbetsmarknadsministern i budgetpropositionen (s. 126) anmäler att hon har för avsikt att med övriga berörda statsråd ta upp frågan om komplettering av bestämmelserna rörande bl. a. påföljder inom arbetsmiljöområdet.

Med hänsyn till de uppgifter utskottet inhämtat och vad som anförs i budgetpropositionen anser utskottet att motion 1982/83:1089 yrkande 2 inte påkallar någon riksdagens åtgärd. Yrkandet avstyrks.

Arbetsskadestatistik

Vänsterpartiet kommunisternas yrkande i *motion 1982/83:927* om ett aktionsprogram mot hälsofarliga miljöer innefattar under punkt 7 krav på en förbättrad statistik som gör det möjligt att följa sambandet mellan olika former av arbetsförhållanden och ohälsa.

Utskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1981/82:42 behandlat och avstyrkt ett likartat yrkande om aktionsprogram. Utskottet hänvisade därvid till uppbyggnaden av ett datorbaserat informationssystem om arbetsskador inom arbetarskyddsstyrelsen (ISA), vilket grundar sig på de arbetsskadeanmälningar som arbetsgivaren sänder till försäkringskassorna, samt omläggning till data av yrkesinspektionens arbetsställeregister (SARA). Utskottet framhöll att uppgifterna i ISA på sikt kommer att kunna samköras med andra informationssystem, t. ex. cancerregistret, och att arbetarskyddsstyrelsen därigenom kommer att få ett avsevärt förbättrat underlag för sitt författningsarbete och forskningen att erbjudas nya möjligheter.

Av budgetpropositionen framgår att slutstudier pågår beträffande de två datoriserade informationssystemen ISA och SARA samt att den första arbetsskadestatistiken som bygger på systemet ISA publicerats 1982.

Frågan om en särskild statistik över arbetsmiljöbrott har behandlats av brottsförebyggande rådet samt vid överläggningar 1980 mellan representanter för statistiska centralbyrån, riksåklagaren och rikspolisstyrelsen. Därvid konstaterades att det är mycket svårt att i den normala rättsstatistiken införa en speciell kod för arbetsmiljöbrott, beroende på att dessa berör många olika verksamhetsgrenar, är svårdefinierade och redan ingår under andra benämningar i den gängse brottsstatistiken.

Riksåklagaren har emellertid med anledning av riksdagens uttalande 1981 angående olika åtgärder mot arbetsmiljöbrott m. m. (se ovan s. 11) tagit upp frågan om en förnyad utredning om specialstatistik för arbetsmiljöbrott med statistiska centralbyrån, och enligt uppgift kommer viss särredovisning att ske fr. o. m. år 1983. Rikspolisstyrelsen har i sitt till budgetäskandena fogade yttrande anfört att det inom styrelsen pågår ett projekt, den s. k. ARF-gruppen, som bl. a. syftar till databehandlade rutiner vid polisanmälningar. Detta system skulle enligt rikspolisstyrelsens förmenande ge goda möjligheter att på ett enkelt sätt särredovisa de anmälningar som avser arbetsmiljöbrott.

Utskottet anser med hänvisning till den lämnade redovisningen att någon riksdagens åtgärd inte är påkallad.

Motionsyrkandet behandlas senare (se s. 20).

Omplacering eller ledighet för graviditet

I *motion 1982/83:1089 (vpk)* hemställs att kvinnor, som planerar graviditet eller är gravida, får lagstadgad rätt till omplacering eller ledighet med bibehållen lön vid risk för fosterskador (yrkande 4). Enligt motionärernas uppfattning får kvinnor i fertil ålder ej diskrimineras genom att de förbjuds att arbeta i riskmiljöer. I stället bör processerna i fråga "kapslas in" eller förbjudas. Intill dess dessa krav tillgodosetts kräver motionärerna att kvinnor som planerar graviditet eller blir gravida omplaceras utan löneförlust.

Ett likartat yrkande har behandlats och avstyrkts av utskottet i de av riksdagen godkända betänkandena SoU 1981/82:15 och 42.

I budgetpropositionen (bilaga 12 s. 108) redovisas att frågan om risker för fosterskador på grund av faktorer i arbetsmiljön genom tilläggsdirektiv (Dir. 1982:14) överlämnats till föräldraförsäkringsutredningen (S 1980:08) i enlighet med vad socialutskottet begärt i sitt betänkande SoU 1981/82:14 (se vidare nedan). Enligt dessa direktiv skall kommittén bl. a. överväga eventuella ändringar i arbetsmiljölagen. Av budgetpropositionen framgår vidare att ersättningsfrågan redan aktualiserats genom den författning om medicinsk kontroll vid blyarbete som utfärdats av arbetarskyddsstyrelsen

och som trätt i kraft den 1 januari 1983. I kungörelsen stadgas att kvinnliga arbetstagare som är gravida eller som ammar i princip inte får sysselsättas i blyarbete. En konsekvens av denna föreskrift kan bli att dessa kvinnor tvingas till ofrivilliga yrkesavbrott om de inte kan placeras i annat arbete. Riskgruppen är dock mycket liten. Enligt propositionen bör vidare i de fall omplacering inte är möjlig ersättning kunna utgå till de berörda kvinnorna enligt de regler som gäller för kontant arbetsmarknadsstöd eller ersättning från erkänd arbetslöshetskassa. Dessa stödformer är avsedda att ge ekonomisk grundtrygghet vid arbetslöshet. Att de kan komma i fråga då gravida kvinnor på grund av risker för fosterskador tvingas avstå från förvärvsarbete får enligt arbetsmarknadsministern ses som en tillfällig åtgärd i avvaktan på att föräldraförsäkringsutredningen lämnar förslag till en permanent lösning på problemet.

Utskottet har i det av riksdagen godkända betänkandet SoU 1981/82:14, vartill hänvisats vid senare behandling av frågan om skydd för gravida kvinnor, förordat att arbetsmiljölagen ändras på så sätt att denna ger klart uttryck för behovet av skydd för ofödda, samt vidare framhållit behovet av en allmän kartläggning avseende fall där kvinnor som väntar barn av olika skäl kan tänkas förbise eller inte inse risker för det väntade barnet. Som ovan anförts har vad utskottet i betänkandet anfört om skydd för fosterskador på grund av arbetsmiljöfaktorer genom tilläggsdirektiv överlämnats till föräldraförsäkringsutredningen, vilken avser att avge sitt slutbetänkande i maj 1983. I betänkandet aktualiserade frågeställningar, som inte direkt avser arbetsmiljöområdet, övervägs av utredningen (Ju 1977:08) om barnens rätt.

Utskottet har i sina av riksdagen godkända betänkanden SoU 1981/82:15 och 42 även framhållit att föräldraförsäkringsutredningen fått i uppdrag att utreda frågan huruvida ekonomisk kompensation bör utgå till kvinnor som av förebyggande skäl avstått från att förvärvsarbeta under graviditet.

Utskottet anser att frågan om rätt till omplacering eller ledighet vid risk för fosterskada snarast måste bringas till en lösning. I avvaktan på föräldraförsäkringsutredningens förslag finns emellertid inte anledning för riksdagen att nu ta något ytterligare initiativ i frågan. Motion 1982/83:1089 yrkande 4 avstyrks således.

Översyn av arbetsmiljölagen

I *motion 1982/83:1096* av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs, med hänvisning till vad som anförts i motion 1982/83:1094, att riksdagen hos regeringen begär en utvärdering och översyn av arbetsmiljölagen. I motion 1982/83:1094 anförs under rubriken Arbetsmiljö att lagstiftningen bör följa med utvecklingen, att arbetsmiljölagstiftningen ej kan ses isolerad från annan lagstiftning som reglerar arbetslivet samt att en utvärdering och

översyn av denna lagstiftning därför snarast bör komma till stånd. Motionärerna understryker sambandet mellan arbetsmiljön och den yttre miljön. Ansträngningarna för en bättre inre och yttre miljö måste gå hand i hand. Det är i båda fallen fråga om att skapa miljöer där vi slipper buller, skadliga kemikalier m. m. Motionärerna vill därför ha förstärkta kontakter mellan olika organ som arbetar med arbetsmiljö och sådana som arbetar med yttre miljö.

Arbetsmiljölagen, som trädde i kraft så sent som den 1 juli 1978, är till stor del en ramlagstiftning, som förutsätts bli kompletterad genom av arbetarskyddsstyrelsen utfärdade närmare föreskrifter för olika områden. Denna konstruktion av lagstiftningen är bl. a. avsedd att underlätta en utveckling med hänsyn till nya forskningsrön och till behovet av åtgärder inom olika områden. Arbetsmiljölagen beslutades i stor politisk enighet. Dess grundprinciper har blivit allmänt accepterade och någon egentlig kritik mot själva uppbyggnaden och inriktningen av lagen har hittills inte framförts.

Inte heller i den nu aktuella motionen framförs någon direkt kritik mot arbetsmiljölagen. Motionen innehåller inte heller några konkreta förslag om ny lagstiftning på området.

Utskottet anser för sin del inte att det framkommit något som motiverar en allmän översyn av arbetsmiljölagen. En annan sak är att specifika frågor, såsom t. ex. hur buller och skadliga kemikalier skall begränsas, kan behöva övervägas särskilt. Regeringen har sålunda 1983 tillsatt en kemikommission med uppgift att överväga alla åtgärder som kan medverka till att minska de risker som är förknippade med produktion och användning av kemiska ämnen och produkter (Dir. 1983:20). Utskottet vill vidare erinra om de speciella översyner som redan är aktuella, dvs. reglerna om omplacering eller ledighet vid risk för fosterskada (s. 12), sekretessfrågorna på området (s. 9) samt påföljdsfrågorna (s. 10). Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion 1982/83:1096.

Föreskrifter m. m. enligt arbetsmiljölagen

Arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete

Utskottet har vid tidigare behandling av motionsyrkanden rörande arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete i betänkandena SoU 1981/82:15 och 42 och mera utförligt i betänkandet SoU 1977/78:1 med anledning av proposition 1976/77:149 om arbetsmiljölag redogjort för överväganden bakom och de problem som är förknippade med fastställande av gränsvärden beträffande kemiska ämnen, buller, strålning, ljus m. m. samt det arbete som pågår inom arbetarskyddsstyrelsen på dessa områden. Utskottet får när det gäller den allmänna bakgrunden hänvisa till där lämnade redogörelser.

Vad gäller den aktuella situationen beträffande arbetarskyddsstyrelsens produktion av föreskrifter om gränsvärden m. m. har arbetsmarknadsministern i budgetpropositionen (bilaga 12 s. 124) angivit att arbetarskyddsstyrelsen prioriterar detta arbete. Hon anför där vidare:

Syftet med alla de åtgärder som jag nu har berört är att åstadkomma en starkare och effektivare organisation för tillsynen enligt arbetsmiljölagstiftningen. För arbetarskyddsstyrelsens del innebär detta i första hand produktionen av tillämpningsföreskrifter. Denna verksamhet har varit föremål för viss kritik från såväl arbetsgivarnas som löntagarnas organisationer. Framför allt har kritiken gällt takten i föreskriftsarbetet men även i någon mån föreskrifternas materiella innehåll. Den nya arbetsmiljölagen innebar väsentligt ändrade formella förutsättningar för styrelsens författningsarbete. Styrelsens befogenheter enligt den nya lagstiftningen att utfärda bindande föreskrifter, i vissa fall med direkt straffsanktion, innebär att betydligt mer arbete måste ägnas åt den rent juridiska sidan av föreskriftsarbetet än vad som varit fallet tidigare. Detta innebar en omställningsperiod under vilken produktionstakten av naturliga skäl var relativt låg. Det är emellertid glädjande att konstatera att produktionstakten successivt har ökat under hela den tid arbetsmiljölagen varit i kraft. Jag anser att det är väsentligt att den uppnådda produktionstakten vidmakthålls.

Arbetsmarknadsministern framhåller även att arbetarskyddsstyrelsen parallellt med utarbetandet av nya föreskrifter måste omarbeta gällande föreskrifter som blivit föråldrade. Arbetet med att se över med stöd av den tidigare arbetarskyddslagen utfärdade föreskrifter beräknas vara avslutat inom tre år.

I *motion 1982/83:1089 (vpk)* yrkas att arbetarskyddsstyrelsen åläggs att skyndsamt utarbeta planerade föreskrifter enligt arbetsmiljölagen (yrkande 8).

Utskottet har vid sin senaste behandling av ett likartat yrkande i det av riksdagen godkända betänkandet SoU 1981/82:39 (s. 3) förklarat sig bl. a. genom besök hos arbetarskyddsstyrelsen ha kommit till den övertygelsen att föreskriftsarbetet bedrivs med största möjliga skyndsamhet och att något riksdagens ingripande inte skulle vara ägnat att påskynda eller effektivisera arbetet. Utskottet finner ej skäl att frångå denna bedömning. Utskottet vill även hänvisa till vad arbetsmarknadsministern anfört i denna del. Motionsyrkandet avstyrks.

I *motion 1982/83:927 (vpk)* anförs att ett aktionsprogram mot hälsofarliga miljöer bör innefatta bl. a en kraftig skärpning av arbetsmiljölagstiftningen med bl. a tvingande gränsvärden mot ett för högt arbetstempo, förbud mot allt skiftarbete som inte är samhällsnödvändigt och förbud mot ackord som driver upp arbetstempot.

De olika delfrågor som tas upp av motionärerna har tidigare behandlats av utskottet, som bl. a. vid upprepade tillfällen avstyrkt motionsyrkanden om förbud mot skiftarbete med hänvisning till den restriktiva syn på nattarbete som kommit till uttryck i arbetsmiljölagens förarbeten. Vad

gäller kraven på förbud mot vissa ackord m. m. vill utskottet vidare hänvisa till vad som anförts ovan (s. 4) om att den grundläggande principen för skyddsarbete måste vara att arbetsgivare och arbetstagare i samförstånd söker åstadkomma en tillfredsställande arbetssituation. Utskottet anser inte att riksdagen har anledning att ompröva sitt tidigare ställningstagande i här aktuella frågor.

Motionsyrkandet behandlas i ett senare avsnitt (s. 20).

Gränsvärden

I *motion 1982/83:1089 (vpk)* förekommer 2 yrkanden som kan hänföras till detta avsnitt, nämligen yrkandena 3 och 5. Identiska yrkanden har avstyrkts av utskottet i dess betänkanden SoU 1981/82:15 och 42 och avslagits av riksdagen.

Säkerhetsmarginaler för gränsvärden

I *yrkande 3* föreslås att preciserade säkerhetsmarginaler tillämpas vid fastställande av hygeniska gränsvärden utgående från lägsta kända nivå som misstänks ge akut eller kronisk skadlig påverkan samt att övervägandena bakom varje gränsvärde offentliggörs.

Utskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1977/78:1 framhållit vikten av att gränsvärdesystemet utsträcks så snart förutsättningar föreligger samt att kriterierna för gränsvärden bör vara stränga, bl. a. med hänsyn till människors olika känslighet för besvär. Såsom ovan redovisas pågår kontinuerligt arbete med revidering av gällande gränsvärden. Arbetarskyddsstyrelsens dokumentation avseende gränsvärdebestämningar är offentliga handlingar i den mån sekretesslagen ej stadgar annorlunda (jfr ovan s. 9).

Vad avser föreskrifter om hygieniska gränsvärden för luftföroreningar pågår kontinuerligt omarbetningar av gällande gränsvärdelistor. De sista kungörelserna utkom år 1981 och har beteckningarna AFS 1981:8 och 21. Föreskrifterna utarbetas i samråd med arbetsgivar- och löntagarorganisationerna och är föremål för en omfattande remissbehandling. Ett nytt förslag till författning angående hygieniska gränsvärden, innefattande ca 20 nya ämnen, remissbehandlas f. n. och en ny kungörelse planeras till 1984. I detta sammanhang förtjänar nämnas att regeringen nyligen tillsatt en kommission för beredning av frågor som rör kemiska hälsorisker, vilken skall föreslå åtgärder för förbättrad kontroll över användningen av kemiska ämnen och produkter.

Mot bakgrund av vad sålunda anförts — särskilt inrättandet av en speciell kemikommission — finner utskottet inte någon åtgärd påkallad med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 3.

Föreskrifter angående buller m. m.

Enligt *yrkande 5* i samma motion hemställs att juridiskt bindande gränsvärden införs för buller och sätts till 75 decibel (A) samt att föreskrifter utarbetas för belysning och icke joniserande strålning.

De nu gällande anvisningarna beträffande buller är från år 1976 nr 110. Dessa anger bl. a. att risk för bullerskada efter lång tids exponering för buller normalt inte anses föreligga vid ljudnivåer under 85 decibel (A). Om ljudnivån är högre under en typisk arbetsdag skall enligt anvisningarna bullerbekämpning ske och hörselskyddande åtgärder vidtas. Ett förslag till kungörelse om buller innefattande stadganden om lägre bullernivå än vad som nu gäller har remissbehandlats av arbetarskyddsstyrelsen och skall inom kort behandlas av dess styrelse.

Vad gäller icke joniserande strålning föreligger anvisningar från 1976 nr 111 om radiofrekvent strålning och från 1979 nr 6 beträffande mikrovågsugnar. Omarbetning pågår av dessa bestämmelser, men något förslag till föreskrifter har ännu inte skickats på remiss.

Vad slutligen beträffar belysning återfinns de enda bestämmelserna därom i arbetsmiljölagens stadgande att ljusförhållandena i arbetslokal skall vara tillfredsställande. Arbete med föreskrifter även på detta område har emellertid inletts inom arbetarskyddsstyrelsen.

Inom arbetarskyddsstyrelsen pågår således arbete med föreskrifter inom de angivna områdena. Utskottet anser med hänsyn därtill ej någon åtgärd påkallad från riksdagens sida med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 5.

Dieseldrift i slutna rum

I *motion 1982/83:1089* hemställs att användning av diesel- och andra förbränningsmotordrivna arbetsmaskiner i fartygslastrum, slutna lokaler och gruvor samt vid andra underjordiska arbeten förbjuds (yrkande 12). Som grund härför anger motionärerna bl. a. att dieselavgaser givit "positivt utslag" i olika cancertestsystem.

Även detta yrkande har avstyrkts av utskottet i betänkandena SoU 1981/82:15 och 42. Såsom utskottet tidigare framhållit revideras gällande gränsvärdeföreskrifter kontinuerligt. Vad gäller skadliga effekter av avgaser från förbränningsmotorer pågår inom arbetarskyddsstyrelsen forskning avseende avgasers långtidseffekt på lungor, nervsystem och arvsmassa, vilket kommer att få stor betydelse för gränsvärdebestämningen av kolmonoxid, kvävedioxid, benzén och aldehyder. Vid statens miljömedicinska laboratorium utvärderas och sammanställs vidare en rapport angående hälsorisker till följd av bilavgaser. Denna kommer att publiceras i bilavgaskommitténs slutbetänkande, vilket förväntas under våren och också kan få betydelse vid fastställande av nu aktuella gränsvärden.

I avvaktan på att det pågående forskningsarbetet slutförs finner utskot-

tet inte någon riksdagens åtgärd påkallad och avstyrker även yrkande 12 i motion 1982/83:1089.

Värmepumpanläggningar

I *motion 1982/83:923* av Marianne Karlsson (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär skyndsam utredning om åtgärder för att trygga en god arbetsmiljö i värmepumpanläggningar.

Motionären hänvisar till att flera värmepumpanläggningar f. n. planeras men att kravet på god arbetsmiljö inte i tillräcklig grad beaktas. I statens vattenfallsverks nya anläggning med sjövattenvärme för Lidingö fjärrvärmeverk har enligt motionären uppmätts 90 db ljudnivå, vilket anges som oacceptabelt. Vidare anförs att öppet strömmande vatten i förångarhallar skulle kunna ha skadliga biologiska effekter och att användningen av gasen freon R 12 utgör en föga utredd riskfaktor.

Som ovan redovisats (s. 17) accepteras f. n. en ljudnivå av 85 db. Det pågår vidare inom arbetarskyddsstyrelsen ett mycket långt framskridet arbete med nya föreskrifter angående buller. Vad gäller gasen freon R 12 saknas, såsom anges i motionen, f. n. föreskrifter. Denna gas kommer emellertid enligt vad utskottet erfarit att upptas i den nya gränsvärdelista för hygieniska gränsvärden som planeras till 1984. Vad slutligen gäller öppet strömmande vatten finns inga speciella föreskrifter. I motionen anges inte vari dess skadliga biologiska effekter skulle bestå, och utskottets efterforskningar har inte givit vid handen att en utredning därom skulle erfordras.

Med hänvisning till det anförda kan något riksdagens initiativ ej anses motiverat. Utskottet avstyrker motion 1982/83:923.

Aktionsprogram mot hälsofarliga arbetsmiljöer

Vänsterpartiet kommunisterna efterlyser i *motion 1982/83:927* av Lars Werner m. fl. förslag från regeringen till åtgärder mot hälsofarliga arbetsmiljöer och utslagning från arbetsmarknaden i enlighet med ett i motionen framlagt aktionsprogram. Enligt motionen bör i aktionsprogrammet ingå bl. a. följande punkter:

1. En kraftig skärpning av arbetsmiljölagstiftningen med bl. a. tvingande gränsvärden mot ett för högt arbetstempo, förbud mot allt skiftarbete som inte är samhällsnödvändigt och förbud mot ackord som driver upp arbetstempot.

2. Rätt till arbetsrehabilitering för alla som slagits ut från arbetsmarknaden. En sådan rättighet kräver att program upprättas för att ge lämpliga arbeten för alla som vistas på vårdinstitutioner av alla slag och för dem som nu uppbär förtidspension och vill återgå till arbetsmarknaden.

3. En särskild garanti om rätt till arbete eller meningsfull utbildning för alla ungdomar upp till 24 års ålder.

4. Kraftig utbyggnad av yrkesmedicin och forskning som gäller sambandet mellan missförhållandena på arbetsmarknaden och ohälsa.

5. Åtgärder som nedbringar konsumtionen av alkohol, lugnande tabletter och andra droger.

6. En förstärkt ställning för den lokala arbetsmiljökampen och utvidgad rätt för skyddsombud att ingripa mot misstänkt hälsofarliga arbetsförhållanden.

7. En förbättrad statistik som gör det möjligt att följa samband mellan olika former av arbetsförhållanden och ohälsa.

Utskottet har i tidigare avsnitt berört frågorna under punkterna 1, 4, 6 och 7 i det föreslagna aktionsprogrammet (se s. 4, 8, 12 och 16). Vad gäller övriga frågor bör följande nämnas.

I motionen anförs som bakgrund till kravet på aktionsprogram att utslagningen i arbetslivet ökar i tider av ekonomisk kris och att i första hand människor med handikapp drabbas därav. Motionärerna framhåller vidare att vårdapparaten f. n. belastas som en ren följd av dålig arbetsmiljö samt kräver ett nytt samhällsekonomiskt betraktelsesätt som beaktar de sociala kostnaderna och vårdkostnaderna som utslagningen medför. Slutligen hävdar motionärerna att arbetsmiljön är en kampfråga och aldrig kan lösas genom samarbete.

Vad gäller *punkt 2* avseende rätt till arbetsrehabilitering vill utskottet hänvisa till det omfattande arbete som pågår med rehabilitering och för att minska utslagningen på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsministern har i budgetpropositionen (bilaga 12 s. 109—112) redogjort för dessa åtgärder. Vad gäller arbetsanpassning och sysselsättning, verksamheten vid stiftelsen Samhällsföretag samt den yrkesinriktade rehabiliteringen hänvisas även till avsnitten C 3—C 5 i budgetpropositionen (bilaga 12 s. 132—165). Budgetäskandena i dessa avsnitt uppgår till närmare 5 000 milj. kr. Därutöver bör nämnas att de i budgetpropositionen (bilaga 12 s. 112) förutskickade tilläggsdirektiven till handikappkommittén (A 1982:02) utfärdats den 27 januari 1983 (Dir. 1983:14). Socialberedningen (S 1980:07) har vidare nyligen fått i uppdrag att allsidigt överväga frågan om sjukpenningrätten för missbrukare av alkohol och narkotika som är intagna på sociala vårdinstitutioner (Dir. 1982:106).

Utskottet finner under hänvisning till vad som ovan redovisats att arbetsrehabiliteringen tillförts betydande resurser i förhållande till andra angelägna områden samt att det pågående utredningsarbetet måste avvaktas innan beslut fattas angående dess framtida inriktning.

Även beträffande *punkt 3* i förslaget till aktionsprogram enligt motion 1982/83:927 — en särskild garanti om rätt till arbete eller meningsfull utbildning för ungdomar upp till 24 års ålder — hänvisas till budgetpropositionens redovisning av åtgärder för att bereda ungdomar arbete och utbildning. Utskottet vill i denna del endast peka på systemet med ungdomsplatser för 16- och 17-åringar. F. n. pågår förhandlingar mellan ar-

betsmarknadens parter angående ungdomsplatser för äldre ungdomar. Inom regeringskansliet arbetar även f. n. en särskild arbetsgrupp med uppgift att se över och föreslå åtgärder för arbetslös ungdom. I övrigt får utskottet hänvisa till arbetsmarknadsutskottets behandling av budgetpropositionen i dessa delar.

Vad slutligen gäller *punkt 5*, som avser åtgärder för att nedbringa konsumtionen av alkohol, lugnande tabletter och droger, behandlas dessa frågor årligen av riksdagen i olika sammanhang. Utskottet hänvisar här i första hand till det samtidigt avgivna betänkandet SoU 1982/83:26.

Sammanfattningsvis finner utskottet, som i det av riksdagen godkända betänkandet SoU 1981/82:42 (s. 39) avstyrkt ett likartat yrkande, ej motiverat att riksdagen tar initiativ till ett sådant aktionsprogram som motionärerna efterlyser. Motion 1982/83:927 avstyrks därför.

Medelsanvisning för arbetarskyddsstyrelsen m. m.

Regeringen har under avsnittet *C 1 punkt 1* i budgetpropositionen (bilaga 12 s. 128) yrkat att arbetarskyddsstyrelsen under budgetåret 1983/84 får disponera vid utgången av budgetåret 1982/83 reserverade medel på reservationsanslaget för budgetåret 1979/80, C 2. Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning.

I propositionen anges att anslag för ändamålet beviljades senast för budgetåret 1979/80 samt att detta skulle innebära att medlen är disponibla t. o. m. utgången av 1982/83. Vid utgången av budgetåret 1981/82 återstod enligt propositionen en reservation om 2 285 000 kr., vilken skulle komma att utnyttjas under budgetåren 1982/83 och 1983/84. Medlen disponeras av arbetarskyddsstyrelsen efter beslut av byggnadsstyrelsen eller utrustningsnämnden för universitet och högskolor och är enligt uppgift hänförliga till definierade objekt, vilka påbörjats före utgången av budgetåret 1981/82.

Enligt 3 § kungörelsen (1940:695 — ändrad senast 1981:529) med vissa bestämmelser angående bokföring om utgifter å anslag på statsbudgeten får utgifter, avföras på reservationsanslag, som inte längre finns uppfört i statsbudgeten, intill utgången av andra budgetåret efter det, för vilket anslaget sist blivit uppfört i statsbudgeten. Förevarande reservationsanslag var senast uppfört i statsbudgeten för budgetåret 1979/80 och således disponibelt t. o. m. utgången av budgetåret 1981/82.

Arbetsmarknadsdepartementet har sedermera upplyst att byggnadsstyrelsen hos regeringen hemställt om regeringens medgivande att under budgetåret 1982/83 och 1983/84 få ta i anspråk återstående medel på anslaget uppgående till 2 285 000 kr. Regeringen har i beslut den 7 april 1983 bifallit denna framställning.

Regeringen kan enligt av riksdagen godtagna riktlinjer medge att reserverade medel får användas för avsett projekt under ett obegränsat antal år

efter det att anslaget inte längre finns upptaget i statsbudgeten. Detta förutsätter dels att medelsanvändningen kan hänföras till ett genom stat, kostnadsram eller på annat sätt definierat projekt/objekt, dels att detta projekt/objekt har påbörjats inom tre år från den tidpunkt då anslaget först fick disponeras (prop. 1976/77:130 s. 48—49, FiU 1977/78:1, rskr 19). Sedan regeringen numera fattat sådant beslut rörande den här aktuella reservationen är enligt utskottets mening någon riksdagens åtgärd inte påkallad med anledning av det i budgetpropositionen vid C punkt 1 upptagna yrkandet.

Under avsnitt *C 1 punkt 2* har regeringen i budgetpropositionen bilaga 12 hemställt att arbetarskyddsstyrelsen för budgetåret 1983/84 anvisas ett förslagsanslag av 150 750 000 kr., vilket överstiger motsvarande anslag för det löpande budgetåret med 8 528 000 kr. Några till yrkandet direkt hänförliga motioner föreligger ej. Utskottet har ingen erinran mot medelsanvisningen.

Dispens för vissa minderåriga

I *motion 1982/83:1819* av Karin Ahrland (fp) begärs åtgärder för att förkorta handläggningstiden av dispensärenden gällande 17-åringars dygnsarbetstid. Motionären anför att 17-åringar, som genomgått vårdutbildning, stundom får vänta upp till tre månader på att få ansökningar om dispens från arbetsmiljölagens regler om att minderåriga skall ha 11 timmars dygnsvila behandlade av arbetarskyddsstyrelsen. Hon upplyser att ordinarie arbetsschema vid sjukhus ofta endast medger 10 timmars dygnsvila samt att minderåriga genom den långa handläggningstiden av dispensansökningar förhindras att få anställning vid sjukhus.

Genom tillkomsten av den nya arbetstidslagen (1982:673), vilken gäller från den 1 januari 1983, har den situation motionären hänför sig till i viss mån förändrats. Dygnsvilan regleras numera genom en av arbetarskyddsstyrelsen utfärdad kungörelse, AFS 1982:16. De materiella bestämmelserna om nattvila är dock oförändrade. Dispens från dessa regler lämnas emellertid fr. o. m. 1983 enligt samma författning av yrkesinspektionen. Enligt vad utskottet inhämtat har endast ett begränsat antal dispensärenden behandlats i år och handläggningstiderna har varit väsentligt kortare än vad motionärerna redovisat.

Enligt praxis medges inom sjukvården 17-åringar samt vårdpersonal som blir 17 år under kalenderåret i fråga dispens att inskränka nattvilan till 9 timmar högst 7 gånger under en period av 4 veckor. Berörda löntagarorganisationer bereds regelmässigt tillfälle att yttra sig över dispensansökningarna. Om de motsätter sig dispensansökningar kan detta föranleda att handläggningstiden av ärendet väsentligt förlängs. Vad gäller de slag av

dispensansökningar som omnämns i motionen torde detta dock inte vara fallet.

Med hänsyn till att ansökningar om dispens från stadgandena om dygnsvila för minderåriga endast en kort tid handlagts av de lokala tillsynsorganen och blott ett mindre antal ärenden hittills avgjorts där kan inga säkra slutsatser dras angående behandlingstiden. Att beslutanderätten delegerats från arbetarskyddsstyrelsen till yrkesinspektionsdistrikten skapar emellertid goda förutsättningar för en snabbare handläggning. Vad utskottet inhämtat från ett antal yrkesinspektionsdistrikt ger även vid handen att handläggningstiden vid aktuell typ av dispensärenden normalt ej torde överstiga en månad. Med hänvisning till vad sålunda anförts finner utskottet att någon riksdagens åtgärd ej är påkallad och avstyrker motion 1982/83:1819.

Yrkesinspektionens distriktsindelning

I *motion 1982/83:1299* av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s) yrkas att Jämtlands län skall få ett eget yrkesinspektionsdistrikt. Motionärerna framhåller att detta krav framförts sedan början av 1970-talet och hittills lett till att ett lokalkontor för Härnösandsdistriktet inrättats i Östersund. I motionen hänvisas även till de skäl för en delning av Härnösandsdistriktet som anförts i arbetsmarknadsdepartementets betänkande Yrkesinspektionens distriktsindelning (Ds A 1979:4).

Samma yrkande behandlades i utskottets betänkande SoU 1976/77:22. Ett motionsyrkande om att Blekinge län skulle bli ett eget yrkesinspektionsdistrikt behandlades och avstyrktes i det av riksdagen godtagna betänkandet SoU 1981/82:39. Utskottet konstaterade därvid att indelningen i yrkesinspektionsdistrikt varit föremål för översyn, varav bl. a. framgår att förutsättningarna för en ändring av nuvarande distriktsindelning klart förändras om huvudmannaskapet för den kommunala tillsynen överförs från kommunerna till yrkesinspektionen.

Riksdagen har uttalat sig för en sådan huvudmannaskapsform men framhållit att en förutsättning är att de ekonomiska konsekvenserna av beslutet klarläggs och att en överenskommelse träffas mellan regeringen och kommunerna angående de ekonomiska konsekvenserna därav.

Arbetsmarknadsministern anför i budgetpropositionen (s. 131 — 132) att en huvudmannaskapsreform bör ske först sedan dess ekonomiska konsekvenser belysts inom ramen för en översyn om den totala tillsynsverksamheten, vilken även skall avse rationaliserings-, effektiviserings- och decentraliseringsfrågor. Inom arbetsmarknadsdepartementet förbereds f. n. tillsättandet av en utredningsman med uppgift att göra en sådan översyn. Statistik från yrkesinspektionen visar att antalet besök av kommunala tillsynsmän minskat med 10 000 eller 16 procent mellan åren 1981 och 1982. Detta torde sammanhänga med osäkerheten om när och på vilket sätt den beslutade huvudmannaskapsreformen skall ske.

Utskottet konstaterar att kommunerna har ansvaret för att den kommunala tillsynen fungerar och förutsätter att den ej tillåts förfalla eller gå på sparlåga under den tid översynen pågår.

Utskottet vidhåller sin i betänkandet SoU 1981/82:39 (s. 9) återgivna uppfattning att en snar lösning på frågan om yrkesinspektionens distriktsindelning är angelägen och utgår från att denna fråga kommer att prövas av regeringen i samband med frågan om huvudmannaskapsreformen och dess ekonomiska konsekvenser. Mot bakgrund av de ovan redovisade konsekvenserna av den osäkerhet som nu råder vill utskottet understryka att detta arbete bör ges hög prioritet. Utskottet förutsätter att regeringen mycket snart kommer med förslag i ärendet. Med hänvisning till vad sålunda anförts avstyrks motion 1982/83:1299.

Medelsanvisning för yrkesinspektionen

Under avsnitt *C 2* i budgetpropositionen (bilaga 12 s. 132) hemställs att till yrkesinspektionen för budgetåret 1983/84 anvisas ett förslagsanslag om 125 556 000 kr., vilket är 4 513 000 kr. mer än dess anslag för 1982/83. Några till detta yrkande direkt hänförliga motioner föreligger ej. Utskottet har ingen erinran mot medelsanvisningen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *facklig vetorätt vid vissa löneformer*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 1,
2. beträffande *beslut om återupptagande av arbete*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 7,
3. beträffande *facklig majoritet i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 6,
4. beträffande *utbyggnad av företagshälsovården*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 9,
5. beträffande *yrkesmedicinen*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 10,
6. beträffande *information för forskningsändamål*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 11,
7. beträffande *sanktioner vid arbetsmiljöbrott*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 2,
8. beträffande *omplacering eller ledighet för graviditet*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 4,
9. beträffande *översyn av arbetsmiljölagen*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1096.

10. beträffande *arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 8,
11. beträffande *säkerhetsmarginaler för gränsvärden*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 3,
12. beträffande *föreskrifter angående buller m. m.*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 5,
13. beträffande *dieseldrift i slutna rum*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1089 yrkande 12,
14. beträffande *riskfaktorer vid värmepumpanläggningar*
att riksdagen avslår motion 1982/83:923,
15. beträffande *aktionsprogram mot hälsofarliga miljöer*
att riksdagen avslår motion 1982/83:927,
16. beträffande *disposition av vissa reserverade medel*
att riksdagen beslutar att i propositionen (s. 128) framställt yrkande om disposition av från budgetåret 1979/80 reserverade medel under C 2. Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd,
17. beträffande *medelsanvisning för arbetarskyddsstyrelsen*
att riksdagen till *Arbetarskyddsstyrelsen* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 150 750 000 kr.,
18. beträffande *dispens för vissa minderåriga*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1819,
19. beträffande *yrkesinspektionens distriktsindelning*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1299,
20. beträffande *medelsanvisning för yrkesinspektionen*
att riksdagen till *Yrkesinspektionen* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 125 556 000 kr.

Stockholm den 14 april 1983

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Lilly Bergander (s), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Göran Ericsson (m), Rosa Östh (c) och Marie-Ann Johansson (vpk).

Reservationer

Facklig vetorätt vid vissa löneformer (mom. 1 i hemställan)

1. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att de avsnitt i utskottets betänkande på s. 4 som börjar med "Någon anledning" och slutar med "fackligt arbete" bort ha följande lydelse:

Trots höga olycksfallssiffror och det påvisade sambandet med löneformen ackord är arbetsgivarna ej beredda att i större utsträckning övergå till tidlön. Vid detta förhållande måste utskottet frångå sin tidigare uttalade uppfattning och i stället förorda att fackföreningar ges rätt att förbjuda prestationsersättning i arbete som är förenat med olycksfallsrisker. Regeringen bör därför låta utarbeta ett lagförslag av denna innebörd att föreläggas riksdagen.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa

1. beträffande *facklig vetorätt vid vissa löneformer*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Beslut om återupptagande av arbete (mom. 2 i hemställan)

2. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 5 som börjar med "Inga omständigheter" och slutar med "7 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner emellertid att senare utveckling givit belägg för att arbetstagarnas säkerhet därigenom ej i tillräcklig grad tillgodoses. För att så skall ske måste fackföreningarna själva få beslutanderätten vad avser dessa riskbedömningar. Regeringen bör därför föranstalta om erforderlig utredning och förelägga riksdagen ett lagförslag av denna innebörd.

dels att utskottet under mom. 2 bort hemställa

2. beträffande *beslut om återupptagande av arbete*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Facklig majoritet i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna (mom. 3 i hemställan)

3. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att de avsnitt i utskottets betänkande på s. 5 som börjar med "Denna fråga" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare uttalat sig till förmån för denna princip. Utvecklingen inom arbetsmiljöområdet har emellertid visat att arbetstagarnas rätt till en god arbetsmiljö ej tillräckligt tillgodoses med nuvarande sammansättning av arbetarskyddsstyrelsens styrelse och yrkesinspektionsnämnderna. Regeringen bör därför föranstalta om erforderliga ändringar i instruktionerna för arbetarskyddsstyrelsen resp. för yrkesinspektionen så att de fackliga organisationernas representanter tillförsäkras kvalificerad majoritet i dessa organ.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa

3. beträffande *facklig majoritet i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna*

att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Utbyggnad av företagshälsovården (mom. 4 i hemställan)

4. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 7 som börjar med "Särskild med" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Som framgått av arbetsmarknadsministerns uttalande i budgetpropositionen sker emellertid utbyggnaden av företagshälsovården mycket långsamt och ca hälften av alla arbetstagare har ännu ej tillgång därtill. Någon absolut skyldighet för arbetsgivare att inrätta företagshälsovård föreligger f. n. ej. För att inom överskådlig tid målsättningen företagshälsovård åt alla skall kunna realiseras krävs nu att samtliga arbetsgivare genom lagstiftning åläggs att fr. o. m. 1985 svara för kostnaderna för en helt utbyggd företagshälsovård. Dess personal bör anställas genom landstinget men verksamheten skall ledas av de lokala fackföreningarna. Regeringen bör låta utarbeta ett lagförslag av denna innebörd att föreläggas riksdagen.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa:

4. beträffande *utbyggnad av företagshälsovården*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Yrkesmedicin (mom. 5 i hemställan)

5. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som på s. 7 börjar med "Vid tidigare" och på s. 8 slutar med "yrkande 10" bort ha följande lydelse:

Det är mycket angeläget att den i betänkandet Utbyggnad av yrkesmedicinen rekommenderade utbyggnaden av yrkesmedicinska kliniker förverkligas. Vid behov kan dessa samordnas med omgivningshygieniska och socialmedicinska enheter. Vid förhandlingar med Landstingförbundet om ersättning för vissa vårdkostnader bör motprestationer i form av utbyggda yrkesmedicinska kliniker krävas. Regeringen bör låta utarbeta förslag till lagstiftning i enlighet härmed samt snarast inleda förhandlingar med sjukvårdshuvudmännen avseende kostnadstäckningen.

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa

5. beträffande *yrkesmedicinen*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Information för forskningsändamål (mom. 6 i hemställan)

6. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 9 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

För att forskningen inom arbetsmiljöområdet ej skall ske på arbetsgivarens villkor, vilket hittills varit fallet, måste de fackliga organisationerna ha en lagstadgad rätt att tillkalla expertis och få tillgång till erforderligt utredningsmaterial. Skäl att avvakta eventuella åtgärder från regeringen med anledning av att utredningen INRA framlagt sitt slutbetänkande 1982 föreligger ej. Regeringen bör låta utarbeta lagförslag av denna innebörd att föreläggas riksdagen. Behovet av skydd för den personliga integriteten och även företagshemligheter bör därvid beaktas.

dels att utskottet under mom. 6 bort hemställa

6. beträffande *information för forskningsändamål*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Sanktioner vid arbetsmiljöbrott (mom. 7 i hemställan)

7. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 11 som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "Yrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner de lagstiftnings- och utbildningsåtgärder som ovan redovisats vara ett steg i rätt riktning men inte tillräckliga. För att kunna bedöma vilka ytterligare åtgärder som erfordras för att åtal skall väckas i större omfattning vid allvarliga olycksfall m. m. bör regeringen låta särskilt utreda denna fråga.

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa

7. beträffande *sanktioner mot arbetsmiljöbrott*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Omplacering eller ledighet för graviditet (mom. 8 i hemställan)

8. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 13 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Det uppdrag som lämnats föräldraförsäkringsutredningen löser bara en del av de problem som påtalats i motion 1982/83:1089. Regeringen bör därför med förtur låta utarbeta och förelägga riksdagen ett lagförslag som tillgodoser motionsyrkandet.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa

8. beträffande *omplacering eller ledighet vid graviditet*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Översyn av arbetsmiljölagen (mom. 9 i hemställan)

9. av Rune Gustavsson och Rosa Östh (båda c) som anser:

dels att de avsnitt i utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Inte heller" och slutar med "motion 1982/83:1096" bort ha följande lydelse:

Den kraftiga ökningen av kemikalier, buller och stress i arbetslivet innebär stora risker för sjukdom och andra besvär för många arbetstagare. Utskottet kan inte acceptera denna utveckling utan finner att åtgärder måste vidtas för att skapa en bättre arbetsmiljö. Med hänsyn till det nära sambandet mellan arbetsmiljön och den yttre miljön måste dessa ansträngningar även avse den yttre miljön och de myndigheter och organ som har tillsynen däröver såsom produktkontrollnämnden. Riksdagen bör begära att regeringen företar en utvärdering och översyn av arbetsmiljölagen varvid särskilt möjligheten till samordning med annan miljölagstiftning bör beaktas.

dels att utskottet under mom. 9 bort hemställa

9. beträffande *översyn av arbetsmiljölagen*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1096 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete (mom. 10 i hemställan)

10. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 15 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "Motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Nya riskfaktorer tillförs i snabb takt arbetsplatserna såsom närmare redovisats i motionen. På grund härav är det enligt utskottets uppfattning nödvändigt att arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete sker i betydligt snabbare tempo än vad som nu är fallet. Regeringen bör tillse att så blir fallet.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa

10. beträffande *arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 8 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Säkerhetsmarginalen för gränsvärden (mom. 11 i hemställan)

11. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 16 som börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Det förhållandet att gränsvärden bestäms efter förhandlingar med bl. a. arbetsgivarföreningen samt fastställs av arbetarskyddsstyrelsens styrelse

efter en omfattande remissbehandling gör arbetet med nya föreskrifter tidsödande. Det innebär vidare att de gränsvärden som fastställs utgör en kompromiss mellan arbetsgivarnas vinstinstresse och arbetstagarnas berättigade krav på en riskfri arbetsmiljö. Utskottet hävdar bestämt att målsättningen för arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsverksamhet måste vara en riskfri arbetsmiljö utan hänsyn till företagens profiter. I enlighet med yrkande 3 i motion 1982/83:1089 bör därför lägsta kända halt av ett ämne som misstänks ge akut eller kronisk skada fastställas som hygieniskt gränsvärde samt övervägandena bakom varje gränsvärde offentliggöras.

dels att utskottet under mom. 11 bort hemställa

11. beträffande *säkerhetsmarginalen för gränsvärden*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 3 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Föreskrifter angående buller m. m. (mom. 12 i hemställan)

12. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 17 som börjar med "Inom arbetarskyddsstyrelsen" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som anförts i motionen är det speciellt angeläget att föreskriftsarbetet inom arbetarskyddsstyrelsen påskyndas beträffande belysning och icke-joniserande strålning och att föreskrivet gränsvärde för buller snarast sänks till 75 decibel (A) samt att dessa föreskrifter görs bindande. Regeringen bör tillse att arbetarskyddsstyrelsens fortsatta föreskriftsarbete sker i enlighet med dessa riktlinjer.

dels att utskottet under mom. 12 bort hemställa

12. beträffande *föreskrifter angående buller m. m.*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 5 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Dieseldrift i slutna rum (mom. 13 i hemställan)

13. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som på s. 17 börjar med "I avvaktan" och på s. 18 slutar med "motion 1982/83:1089" bort ha följande lydelse:

En 1981 presenterad studie beträffande svenska skorstenfejare visar en kraftig överdödlighet för denna yrkeskår, speciellt vad gäller cancer, hjärtsjukdomar och lungsjukdomar. En 1982 företagen dansk undersökning bekräftade dessa fynd. Skorstensfejarna utsätts för förbränningsavgaser med många kemiska föroreningar gemensamma med dem som finns i

dieselavgaser. Med hänsyn härtill samt till att dieselavgaser givit "positivt utslag" i olika cancertestsystem bör användning av diesel- och förbränningsmotordrivna maskiner omedelbart förbjudas i sådana slutna lokaler som anges i motionsyrkandet. Resultaten av redovisat pågående forskningsarbete bör ej avvaktas med hänsyn till vad som redan är känt om de hälsorisker exponering för dieselavgaser innebär.

dels att utskottet under mom. 13 bort hemställa

13. beträffande *dieseldrift i slutna rum*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1089 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Aktionsprogram mot hälsofarliga arbetsmiljöer (mom. 15 i hemställan)

14. av Marie-Ann Johansson (vpk) som anser:

dels att följande avsnitt i utskottets betänkande bort utgå; nämligen på s. 4 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "avbryta arbete", på s. 8 som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "föregående motionsyrkande", på s. 12 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "är påkallad", på s. 15 som börjar med "De olika" och på s. 16 slutar med "aktuella frågor", på s. 19 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "framtida inriktningar" samt på s. 20 som börjar med "Sammanfattningsvis finner" och slutar med "avstyrks därför". Dessa avsnitt bör ersättas med ett avsnitt på sistnämnda avsnitts plats med följande lydelse:

Den ökande utslagningen i arbetslivet beroende på arbetsmiljöförhållanden visar att nuvarande lagstiftning på detta område ej uppfyller berättigade krav. Gränsvärden måste införas mot ett för högt arbetstempo och förbud införas mot ej samhällsnödvändigt skiftarbete och ackord som driver upp arbetstempot. Vidare måste skyddsombuden få vidgade möjligheter att ingripa mot misstänkt farliga arbetsförhållanden.

För att kunna följa sambanden mellan olika former av arbetsförhållanden och ohälsa är en förbättrad arbetsskadestatistik nödvändig. De åtgärder som ovan (s. 10 och 11) redovisats från riksåklagaren och rikspolisstyrelsen måste följas upp från regeringen och en särredovisning ske i den normala statistiken. En sådan statistik skulle vara av stor betydelse för forskningen om samband mellan missförhållanden på arbetsmarknaden och ohälsa. Såväl sådan forskning som yrkesmedicinen bör utbyggas kraftigt såsom ett led i kampen för bättre arbetsmiljö.

Vad gäller de personer som slagits ut från arbetsmarknaden och vistas på vårdinstitutioner eller förtidspensionerats är samhället skyldigt att sörja för att arbetsrehabilitering och lämpliga arbeten erbjuds alla dem som önskar återgå till arbetsmarknaden.

Åtgärder måste också vidtas för att nedbringa bruket av alkohol, lugnande tabletter och andra droger vilka medverkar till utslagningen från arbetsmarknaden och försvårar rehabiliteringen av dem som slagits ut från denna.

Det allra mest alarmerande är emellertid den kraftigt stigande arbetslösheten bland ungdomar, som innebär att en allt större grupp människor aldrig får tillträde till arbetsmarknaden. Denna utveckling måste brytas, och samhället bör vad gäller ungdomar upp till 24 år garantera dem arbete eller meningsfull utbildning.

De ovan angivna punkterna bör enligt utskottets uppfattning ingå i ett aktionsprogram från regeringens sida i syfte att samordna kampen mot utslagning och andra konsekvenser av hälsofarliga arbetsmiljöer.

dels att utskottet under mom. 15 bort hemställa

15. beträffande *aktionsprogram mot hälsofarliga arbetsmiljöer*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:927 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

LiberTryck Stockholm 1983